

El frenesí de la vida

V Va viure en una geografia reduïda, íntima, abastable, familiar, fins que va marxar a València i a Madrid a estudiar i a treballar

Hieràtic, seu en un banc de la plaça de l'Ajuntament, que dona accés a la de les Sitges, espectacular magatzem de gra que tenia relació amb l'Almodí de València, i a la mai prou cantada ermita de Sant Roc: "Burjassot fa la festa i la desfà. / Era infant, i en el Pati de Sant Roc, / veia lluny la ciutat i veia el mar. / Si m'anava fent / home als seus carrers, / més conscientment em feia valencià." Recolza la mà dreta sobre uns llibres, i amb una ploma es disposa a escriure un nou torrent imparable de mots fets poesia. La vista al front, sembla diluir-se en una pintura de mots que defineixen les seves arrels i la unió indissoluble amb Burjassot: "Burjassot, sitja i cànter. / I sant Miquel Arcàngel dirimint tots els actes. / Burjassot, poble meu, / poble meu i dels meus, Burjassot, terra i gents, / i cases i carrers, / uns canyars plens de

Vicent Andrés Estellés (1924-1993) és considerat el poeta valencià més important del segle XX i principal renovador del gènere

vent, / una ermita, un pouet." Avui, Burjassot està marcat per vint-i-quatre punts amb textos seus reproduïts amb grossos llenços de majòlica, malgrat aquells que odien a mort la llengua i el país que ell bressava amb mots, uns mots que, com estilets, remarcaven el seu immens *Mural del País Valencià* que ens ha llegat.

Va néixer en una casa situada en l'actual plaça Sequera, 17, coneguda popularment com el carrer Nou, al primer pis: "He viscut la meua infantesa a tres cases de la darrera porció del carrer de l'Obispo Muñoz,

abans, col·legi d'una certa anomenada." Al número 4 de la plaça, hi havia el corral amb la parra on va morir la filleta Isabel: "És la meua ama, i és l'ama /del corral i del carrer /de la llimera i la parra /i la flor del taronger."

Una geografia reduïda, íntima, abastable, familiar fins que va marxar a València i a Madrid a estudiar i a treballar. I, de nou, el retorn: "Després, en haver-me casat, vaig viure, primerament, en un pis vell i gran del carrer del Maestro Lope; i després, en un altre del carrer de Josep Carsí, que ha estat la meua última vivenda al poble. En total, cinc cases." Des dels baixos d'aquesta darrera va poder certificar com un notari la supervivència de la darrera alqueria de l'Horta burjassotina: "Des de ma casa, veig / l'Alqueria del Pi, / gloriosa, resignada, / esperant el seu fi; / esperant que es complisca /impecable el seu destí / d'èlegia i picola, / d'enderroc i polsim..." En aquest pis va viure els darrers anys, hi va parir el *Llibre de meravelles* cantant aquell amor "brusc i salvatge [...] d'anar a rebolcons entre besos i arraps". Aquí va escriure una fina elegia a Isabel: "He aixecat, mentre escrivia, el cap / i amb ulls cansats de la cal·ligrafia / he vist enllà, damunt d'una tauleta [...] com un gresol, una fotografia / de fa mil anys o de fa quatre dies: / tu i jo, Isabel, feliços d'un amor, / i més enllà les Sitges del meu poble. / La veig sovint i et recorde moltíssim, / el cos esvelt, com un cànter de Nàquera / i un breu ocell de tristesa als teus ulls." I va ser també en aquest reducte on el va venir a cercar la intrusa: "Vindrà la mort, i jo no seré al llit, / ni al menjador, assegut al divan: / l'esperaré al replà de l'escala, / entre els parents que han arribat de l'horta..."

Una Horta profundament capgirada d'ençà que hi van néixer ell i els seus pares: "El meu pare era *de l'horta*. Mai no he sabut aclarir la barraca on va néixer, i que, temps enllà, per una evolució bàrbara i natural, es convertiria en una modesta alqueria..." El cert és que els seus orígens foren humils i que els forns marcaren profundament la seva paraula poètica. El pare "Es va convertir, probablement -tot són conjectures, per a mi: no en sé res de cert-, en forner en conèixer la que seria la seua dona, que era filla d'un vell patriarca republicà que havia creat diversos forns a Burjassot i a la ciutat i que, finalment, va trobar la mort, d'un tir d'escopeta, a la boca d'un forn." Era el forn de la Trabuçà, que encara es troba al xamfrà del carrer

Els seus orígens foren humils

El forn marcava el ritme de vida

abans carrer Nou [...]: al número 82, un primer pis, on vaig néixer; després, la planta baixa del número 78; i finalment, en vespres o en plena guerra civil, enfront, al número 97, també la planta baixa, que havia estat,

del Tramvia i Emília Garcia. L'avi matern, conegut amb el sobrenom del Nadalet, rebé la trabucada quan s'interposà entre dos familiars que discutien per temes d'herència. Des d'aleshores la família prohibia d'anar a comprar-hi el pa. La seva fou una nissaga que el marcà profundament: "Venies d'una llarga família de forners / i a tu t'agradaria ser forner, com els teus, / i entrar feixos de llenya, de pinassa, en el forn, / i fer el rent, en caure el dia, com el feien..."

Hem de parlar del Forn del Sol, encara avui actiu, "lloc on la meua mare, i el meu avi, foren feliços. El forn del Sol és un famós forn de Burjassot que va fer, va ordenar la seua construcció, el meu avi, i allí sembla que va passar, amb la meua mare, una nena aleshores, dies familiarment inoblidables". Els forns que marcaven el ritme de vida i les rutines: "El meu pare, al matí, en arribar del forn, s'asseia a esmorzar; la meua mare li servia, si es donava el cas, una sardina, un tros de pa i l'ampolla del vi. El meu pare anava a la cuina, prenia una ceba, i d'un cop de puny l'obria damunt la taula, i se la menjava crua."

Del seu avi patern recorda que li agradava molt beure, igual que a l'àvia, d'aquell deia que tenia "molt mala hostia, era petit, escandalós, cridaner de trompes

barates i sorolloses". I sortia del cafetí "pietosament empès pel botiguer, o un company, a la miserable i estrellada nit de l'horta". I la tragèdia es va materialitzar un dia que "va beure més del que podia suportar el seu cos, aleshores, va caure en una sèquia que passava plena d'aigua: pocs dies després del modest esdeveniment, moria". Era la sèquia dels Montcada, que dona la benvinguda només arribar

Una mort petita el feu enfebrar de tristor

amb el tren a Burjassot. L'aigua, origen de la vida, que el feia exclamar: "A tu, vida secreta, vida meua, / vidre del vidre, sentiment de l'aigua, / arrel de l'aigua, principal origen, / pel que seràs, pel que fores, pel que ets, / per aigua i aigua, per migdies d'aigua!" L'aigua de la sèquia que reclamava per tradició familiar que l'acollís: "Em moriré un dia qualsevol. / Em llançareu, dintre un sac, a la sèquia, / amb una pedra

i una corda al coll. / Mai no direu el lloc on vau llançar-me."

El cementiri, abans retirat del poble, avui queda envoltat d'edificis, avingudes i de la seu de l'extinta RTTV. L'avinguda, ampla i suburbial que hi mena, porta el seu nom com també el duu l'estació de metro que hi para a prop. Al fossar, hi té el lloc de repòs que sempre va demanar: "Jo vull que els morts del meu poble/ em facen entre ells un lloc. Mort encara, veuré encara / una església i un pou. Mort encara, escoltaré / el goig matiner dels trons. / Mort encara, veuré encara / la pujada de Sant Roc. / Mort encara, diré encara/ un nom de cendra, el vell nom."

El nom d'Isabel Andrés Lorente (27/11/1955-27/2/1956) que reposa entre el seu, a dalt, i el d'Isabel, la seva dona, a sota. Aquella mort petita que el feu enfebrar d'enyor i tristor: "Jo tinc una mort petita, meua ben meua només. / Com jo la nodresc a ella, / ella em nodreix igualment." I en remarcava la indissolubilitat vital: "Jo tinc una Mort petita / i és, d'allò meu, / el més meu. / Molt més meua que la vida, / amb mi va i amb mi se'n ve." I, encara, sobre el granit negre, un codicil que clou tot el seu periple vital, amb un emblema poètic que val tota una obra: "... I seràs per sempre poble." *

A l'altra pàgina:
una escultura que
homenatja Estellés
a la plaça de
l'Ajuntament de
Burjassot; accés a
les Sitges i a l'ermita
de Sant Roc; una de
les 24 ceràmiques
amb textos del
poeta escampats
per la localitat i la
seua làpida
L. SOLDEVILA